

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЇ ОСОБИСТОСТІ : ТЕОРІЯ, ДОСВІТ, ПРАКТИКА

МАТЕРІАЛИ

Всеукраїнської науково-практичної конференції
(28-29 квітня 2022 р., м. Одеса, Україна)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад
ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО (м. Одеса)
КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОЇ ТА ДИФЕРЕНЦІАЛЬНОЇ
ПСИХОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНОГО
ФАКУЛЬТЕТУ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЇ ОСОБИСТОСТІ : ТЕОРІЯ, ДОСВІТ, ПРАКТИКА

МАТЕРІАЛИ

Всеукраїнської науково-практичної конференції
28-29 квітня 2022 року

Одеса

ФОП Белий А.Є.
2022

УДК 159.9: 37.015.3

ББК 88.4

А 43

Друкується згідно рішення Вченої ради Соціально-гуманітарного факультету Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (Протокол № 6 від 17.02.2022 р.)

Актуальні проблеми психології особистості :
А 43 **теорія, досвіт, практика :** Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (28-29 квітня 2022 р.). / відп. ред. О. П. Саннікова. Одеса :ФОП Бєлий А.Є., 2022. 168 с.

ISBN 978-617-7757-40-4

Редакційна колегія

- Саннікова О. П. – *доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри загальної та диференціальної психології; відповідальний редактор;*
- Василенко І. В. – *кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної та диференціальної психології;*
- Меленчук Н. І. – *кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри загальної та диференціальної психології;*
- Санніков О. І. – *доктор психологічних наук, професор кафедри теорії та методики практичної психології.*
- Кривдик В. Г. – *здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти.*

Матеріали збірника містять результати теоретико - емпіричних досліджень, що здобуті в процесі науково-дослідної роботи студентів, аспірантів та науковців, які навчаються і працюють у закладах освіти України.

Для студентів, аспірантів, молодих науковців, психологів, педагогів та широкого кола зацікавлених осіб.

За зміст та помилки, що можуть зустрічатися в тексті статей, несуть відповідальність автори.

ISBN 978-617-7757-40-4

© Університет Ушинського, 2022

ВПЛИВ МЕТОДУ КІНОТЕРАПІЇ НА РІВЕНЬ АГРЕСИВНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Казанжи М. Й.

*доктор психологічних наук, професор
кафедри загальної та диференціальної психології,
Університет Ушинського,*

Алфер'єва Д. В.

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Університет Ушинського*

Анотація. У цій статті розглядаються результати емпіричного дослідження кінотерапії як методу психологічної допомоги особистості в ситуації агресивності. Агресивність розглядається як властивість особистості, що характеризується наявністю деструктивних тенденцій, переважно у сфері суб'єктно-об'єктних відносин. Кінотерапія розглядається як одним із сучасних методів психологічної допомоги в ситуації агресивності особистості. Розглянуто можливості використання кінотерапії як методу психологічної допомоги в ситуації агресивності. Для діагностики рівня агресивності використовується опитувальник «Діагностика показників і форм агресії» А. Басса, А. Даркі. Досліджено особливості прояву агресивності осіб до і після участі у корекційній роботі. Встановлено, що рівень агресивності зменшився у представників експериментальної групи. У представників контрольної групи рівень агресивності залишився без змін.

Ключові слова: кінотерапія, агресивність, особистість, індивідуально-психологічні відмінності.

Актуальність теми дослідження. Проблематика як агресивності, так і тривожності посідає особливе місце в системі сучасного психологічного знання. Останні тенденції наукових досліджень показують суть цих станів і властивостей не лише через призму психологічного, але й медичного, соціологічного та філософського знання. Попри всі дослідження психічні явища агресивності та тривожності є такими багатогранними і мають стільки відтінків, що важко знайти якесь одне пояснення. Одним з таких є їх вплив на поведінкові деструкції, які виникають у взаємодії з оточуючими людьми.

У психологічній літературі агресивна поведінка розглядається як:

- як доцільний біологічний інстинкт, вироблений в процесі еволюції, і спрямований, в першу чергу, на виживання виду (К. Лоренц, Т. Томпсон, Р. Ардрей, Дж. П. Скотт);

- як певний постійно присутній в організмі рухливий імпульс, що обумовлений самою конституцією і природою людини (З.Фрейд, В. Макдаугалл);

- як реакція на фрустрацію (Н. Д. Левітів, Дж. Доллард, Л. Дуб, Н.Міллер, Р. Сіре, Е. Фромм, С. Розенцвейг);

- як прагнення отримати для себе потрібний результат максимально швидко (Л. Берковитц і А. Бандура)

- як реакція на високий рівень збудження у зв'язку з почуттями негативного характеру (Д. Зільман).

Водночас вважається, що агресивність особистості є необхідною реакцією, неспровокованою ворожістю, яка спрямована як до окремих людей, так і до навколишнього світу (Реан, 2006).

В цьому дослідженні ми розглядаємо агресивність як властивість особистості, що характеризується наявністю деструктивних тенденцій, переважно у сфері суб'єктно-об'єктних відносин (Buss, 2001).

Одним із сучасних методів психологічної допомоги в кризових ситуаціях є кінотерапія. Зазначений метод був розроблений наприкінці минулого століття лондонським психотерапевтом Берні Вудером. Він використовував його для лікування депресивних станів, залежностей, суїцидальних намірів, фобій та інших емоційних проблем своїх пацієнтів (Berg, 1999).

Стимульним матеріалом для роботи в методі кінотерапії стає заздалегідь відібраний на певну тематику фільм, перегляд якого супроводжується, як правило, груповим обговоренням під керівництвом психолога. Це дозволяє подолати страх і тривогу, створює ситуацію емоційної безпеки для обговорення власних проблем на основі ідентифікації з героями фільму, чия подібність долі зі своєю історією усвідомлюється або самими клієнтами, або за допомогою терапевта. Герої фільму стикаються з тими ж проблемами, що і глядачі у своєму реальному житті: втратою, невдачею, несправедливістю, зрадою, ізоляцією, низькою самооцінкою

тощо (Кудрина, 2009).

Результатом такої ідентифікації стає «зараження» емоційним станом героя з наступним глибоким катарсисом. Художній твір не тільки дозволяє глядачеві подолати захисні механізми та випробувати «пристрасті та бажання», що пригнічуються у повсякденному житті, але в метафоричній формі пропонує спосіб вирішення проблемної ситуації. Відповідно, суттєвою умовою ефективності терапевтичного впливу є наявність подібності сюжету з актуальною життєвою ситуацією, в якій знаходиться клієнт (Копытин, 2009).

Метод кінотерапії успішно зарекомендував себе у вирішенні психотерапевтичних, розвиваючих і освітніх завдань. Це дало нам змогу припустити, що за допомогою методу кінотерапії можливо здійснити вплив на рівень агресивності особистості.

Отже, метою статті є викладення результатів теоретико-емпіричного дослідження кінотерапії як методу психологічної допомоги особистості в ситуації агресивності.

Організація та методи дослідження. З метою вивчення впливу методу кінотерапії на рівень агресивності особистості нами було проведено емпіричне дослідження. Вибірку дослідження склали студенти режисерського факультету Державного закладу «Київський національний університет театру, кіно і телебачення імені Івана Карпенка-Карого». Всього було охоплено 30 осіб у віці від 18 до 21 років. Відповідно до поставленого завдання у даному дослідженні було використано методику «Діагностика показників і форм агресії» А. Басса і А. Даркі, метою якої є виявлення домінуючих видів агресивних реакцій (Фетискин, Козлов, Мануйлов, 2002).

Результати дослідження та їх обговорення.

За результатами констатувального етапу нами була складена зведена таблиця діагностики виявлення студентів, схильних до агресивної поведінки, за опитувальником «Діагностика показників і форм агресії» А. Басса і А. Даркі. Результати надано на рис.1.

Аналіз рис. 1 дозволяє зробити такі висновки. За показником фізична агресія (ФА) 10 (33,33%) осіб виявили високий рівень; 15 (50%) осіб мають середній рівень; 5 (16,67%) мають низький рівень.

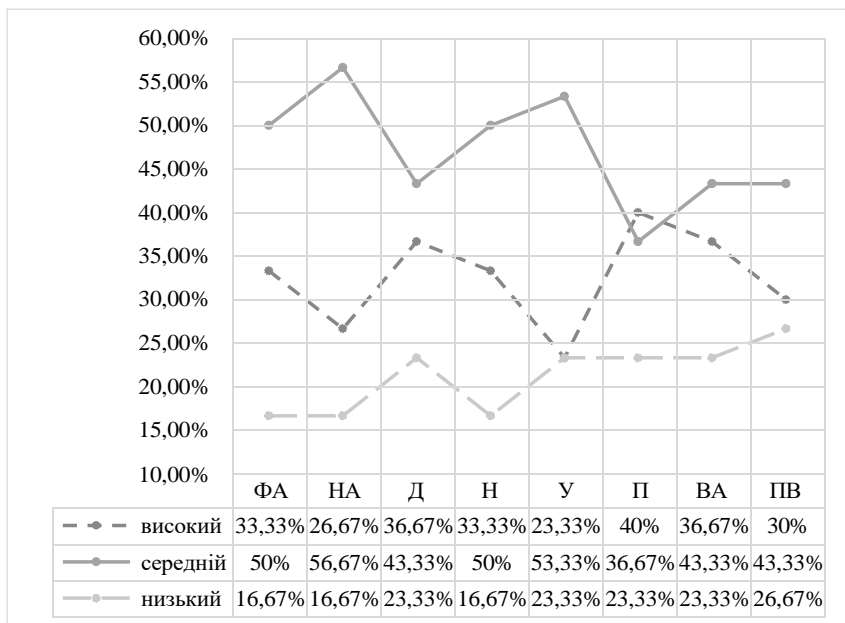

Рис. 1. Результати рівнів агресивності за методикою «Діагностика показників і форм агресії» А. Басса, А. Даркі

Примітка: умовні позначення показників агресивності: ФА – фізична агресія, НА – непряма агресія, Д – дратівливість, Н – негативізм, У – уразливість, П – підозрілість ВА – вербальна агресія, ПВ – почуття провини.

За показником непряма агресія (НА) 8 (26,67%) осіб виявили високий рівень; 17 (56,67%) осіб мають середній рівень; 5 (16,67%) осіб мають низький рівень. За показником дратівливість (Д) 11 (36,67%) осіб встановили високий рівень; 13 (43,334%) осіб мають середній рівень; 7 (23,33%) осіб мають низький рівень. За показником негативізм (Н) у 10 (33,33%) осіб виявлений високий рівень; 15 (50%) осіб мають середній рівень; 5 (16,67%) осіб мають низький рівень. За показником уразливість (У) 7 (23,33%) осіб мають високий рівень; 16 (53,33%) осіб – середній рівень; 7 (23,33%) мають низький рівень. За показником підозрілість (П) 12 (40%) осіб виявили високий рівень; 11 (36,67%) осіб мають середній рівень; 7 (23,33%) мають низький рівень. За показником вербальна агресія (ВА) 11 (36,67%) осіб мають високий рівень;

13 (43,33%) осіб – середній рівень; 7 (23,33%) мають низький рівень. За показником почуття провини (ПВ) 9 (30%) осіб встановили високий рівень; 16 (43,33%) осіб мають середній рівень; 8 (26,67%) мають низький рівень.

Після проведення констатувального етапу експерименту студенти були поділені на дві групи: експериментальна група у кількості 15 осіб та контрольна група у кількості 15 осіб. Представники експериментальної групи взяли участь у програмі зі зменшення рівня агресивності з використанням методу кінотерапії.

Після проведення тренінгу у обстежених була повторно проведена діагностика за методикою «Діагностика показників і форм агресії» А. Басса і А. Даркі. Результати продемонстровано у табл. 1.

Таблиця 1

**Результати дослідження агресивної поведінки
за методикою Басса – Дарки в ЕГ та КГ
на контрольному етапі**

Показники агресії	Обстежені у %					
	Експериментальна група			Контрольна група		
ФА	29,2	31,4	39,4	23,4	34,2	42,4
НА	31,9	30,8	37,3	19,7	31,1	49,2
Д	41,3	28,8	29,9	43,8	25	31,1
Н	15,5	36,5	39	18,7	38,6	42
У	11,4	31	55,6	15,4	33,5	52
П	42,5	34,6	22,9	37,4	26,1	36,5
ВА	35,9	41,2	22,9	39,3	47,8	12,9
ПВ	47,2	38	14,8	53,4	33,6	13

Примітка: умовні позначення показників агресивності: ФА – фізична агресія, НА – непрямая агресія, Д – дратівливість, Н – негативізм, У – уразливість, П – підозрілість ВА – вербальна агресія, ПВ – почуття провини.

Аналіз таблиці 1 свідчить про те, що за всіма показниками агресивності ступінь із виразу зменшився у представників експериментальної групи. В свою чергу, у представників контрольної групи результати залишились без

змін.

Отже, можна зробити висновок, що розроблена програма з використанням методу кінотерапії, яка спрямована на зменшення рівня агресивності, показала свою ефективність та доцільність.

Література

1. Реан А. А. Агрессия и агрессивность личности. *Психологический журнал*. 2006. № 5. С. 319.
2. Кудрина А. В. Методы арт-терапии в практике психологического консультирования. *Психологический журнал*. 2009. №3. С.10-18.
3. Копытин А. И. Основы арт-терапии. СПб. : Изд-во Лань, 2009. 256 с.
4. Фетискин Н. П., Козлов В. В., Мануйлов Г. М. Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп. М. : Изд-во Института Психотерапии, 2002. 490 с.
5. Фрейд, З. Психология масс и анализ человеческого «Я». М. : Современные проблемы, 2006. 37 с.
6. Berg B. *Film Theory, Psychoanalysis and Figuration // Endless Night: Cinema and Psychoanalysis, Parallel Histories*. Edited by Janet Bergstrom. Berkeley: University of California Press, 1999. 307 p.
7. Berkowitz L. *Aggression: A social psychological analysis*. N.Y. : Mac GrawHill, 1962. 152 p.
8. Buss A.H. *The psychology of aggression*. N.Y. : Willy, 2001. 175 p.

Abstract. *This article examines the results of an empirical study of film therapy as a way of psychological assistance to the individual in a situation of aggression. Aggression is considered as a personality trait characterized by the presence of destructive tendencies, mainly in the sphere of subject-object relations. Kinotherapy is considered as one of the modern methods of psychological assistance in a situation of personality aggression. Possibilities of using film therapy as a method of psychological help in a situation of aggression are considered. The questionnaire "Diagnosis of indicators and forms of aggression" by A. Bass and A. Darki was used to diagnose the level of aggression. Features of manifestation of aggression of persons before and after participation in correctional work are investigated. It was found that the level of aggression decreased in the experimental group. The level of aggression in the control group remained unchanged.*

Key words: *film therapy, aggression, personality, individual psychological differences.*